

5.4 Financiering

5.4.1. Inleiding

Naast het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) stelt ook de wet Financiering Decentrale Overheden (wet FIDO) een financieringsparagraaf verplicht. De financieringsparagraaf in de begroting en rekening is in samenhang met het financieringsstatuut, dat in artikel 212 van de Gemeentewet is voorgeschreven, een belangrijk instrument voor het sturen, beheersen en controleren van de financieringsfunctie. De verhouding tussen statuut en paragraaf kan daarbij als volgt worden omschreven: Het financieringsstatuut geeft regels voor de wijze van dekking van de financieringsbehoefte en regels voor het uitzetten van overtollige middelen (die laatste situatie doet zich in Hilversum niet voor). De hoofduitgangspunten daarbij zijn dat de risico's worden geminimaliseerd en dat de kosten zo laag mogelijk gehouden worden. In de financieringsparagraaf in begroting en rekening wordt ingegaan op de actuele situatie rond de dekking van de financieringsbehoefte in het betreffende jaar.

5.4.2. Beleid

De gemeente hanteert het systeem van integrale financiering. Dit houdt in dat voor de gemeentelijke organisatie als geheel de financieringsbehoefte c.q. het financieringstekort bepaald wordt; er wordt dus niet voor iedere investering of grondexploitatie apart geleend. Alle rentebaten en rentelasten worden verzameld en daarna toegerekend aan de gemeentelijke producten op basis van de zogenoemde omslagrente. Voor de begroting 2016 is deze bepaald op 3%. (2015: 3%)

5.4.3. Dekking financieringstekort

De omvang van het financieringstekort en daarmee de behoefte aan vreemd vermogen is afhankelijk van de omvang en het tempo van uitvoering van investeringsprogramma's, grondexploitaties, en de omvang van de eigen financieringsmiddelen.

Gelet op de geschatte omvang op 1 januari 2016 van de investeringen (inclusief grondexploitaties) en de eigen middelen ligt het financieringstekort op deze peildatum rond € 32 miljoen. Van dit financieringstekort wordt circa € 16 miljoen met kortlopende schuld gedekt (looptijd korter dan 1 jaar). Dit bedrag valt binnen de kasgeldlimiet (zie § 4.4.4).

Het restant financieringstekort van afgerond € 16 miljoen wordt gedekt met langlopende schuld (looptijd 1 jaar of langer). De langlopende schuld komt daarmee eind 2016 uit op afgerond € 162 miljoen (zie voor een berekening bijlage Staat van langlopende geldleningen).

5.4.4. Renterisico's, kasgeldlimiet en renterisiconorm

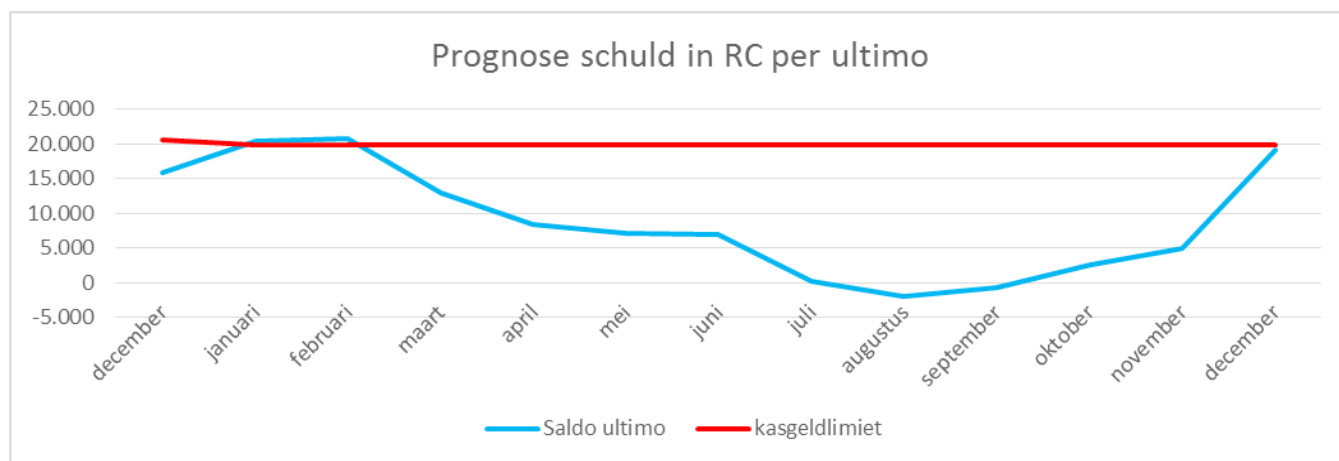
Bij het risicobeheer op de gemeentelijke financiering wordt onderscheid gemaakt tussen kortlopende financiering en langlopende financiering. Kortlopende financiering (ook wel vlottende schuld genoemd) heeft betrekking op leningen met een looptijd korter dan één jaar.

Leningen met een looptijd langer dan één jaar vallen onder de langlopende financiering.

Renterisico's op korte financiering (kasgeldlimiet)

Om het renterisico te beperken is de omvang van de korte schuld wettelijk, conform de Wet FIDO, gelimiteerd tot 8,5% van het uitgaventotaal van een gemeente (= kasgeldlimiet). Deze grens is gesteld om te voorkomen dat een te groot gedeelte van het financieringstekort met kortlopende middelen (vaak goedkoop) wordt gedekt. Kortlopende financiering kent een relatief groot renterisico: bij korte looptijden moeten bestaande leningen vaker worden vervangen, met steeds opnieuw de onzekerheid over het actuele rentepeil op het moment van aantrekken van de nieuwe lening. Voor het jaar 2016 bedraagt de kasgeldlimiet 8,5% van € 233 miljoen is € 19,8 miljoen.

Zolang de korte rente lager is dan de lange rente wordt de kasgeldlimiet optimaal benut. Op basis van de reguliere exploitatie, de te verwachten investeringen (inclusief grondexploitaties) en mutaties in de langlopende leningen zal de korte schuldpositie in 2016 naar verwachting het volgende beeld laten zien.

Figuur 4.1 (Bedragen maal € 1.000)

In de loop van het jaar toont de stand van de korte-schuldpositie een wisselend beeld. Dit beeld wordt vooral veroorzaakt door de ontvangsten van de woonlasten die voornamelijk in de maanden februari t/m mei zijn geconcentreerd en de uitkering uit het BTW-compensatiefonds die de gemeente begin juli ontvangt. De grootste uitgaven vinden plaats in de maanden januari en december.

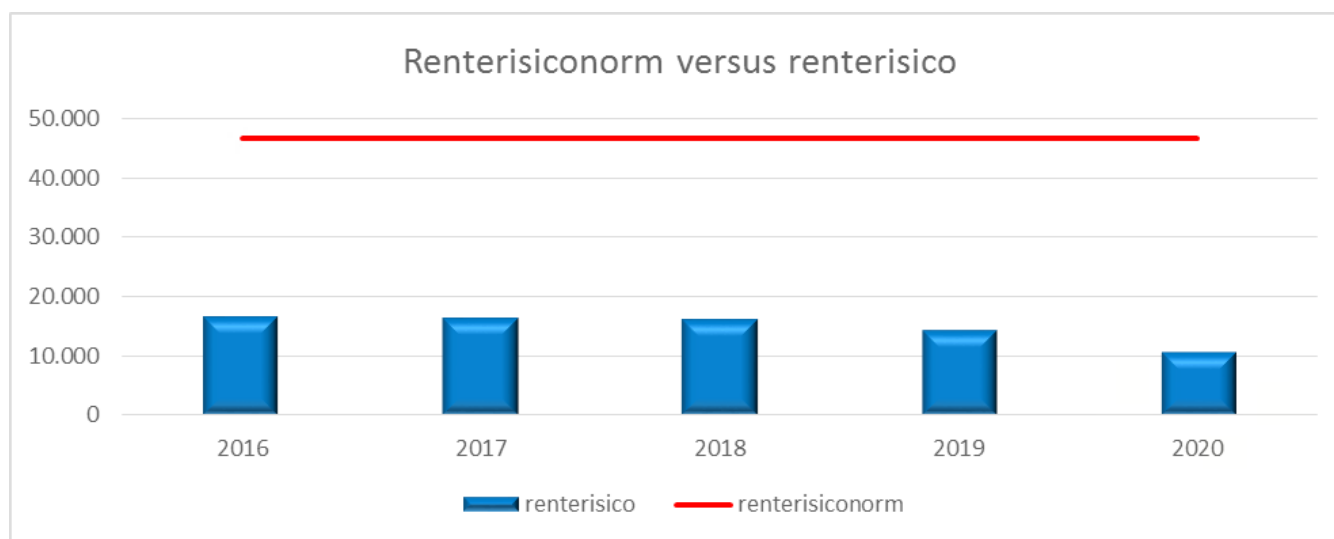
Renterisico's op langlopende financiering (renterisiconorm)

Langlopende financiering wordt aangetrokken als het wettelijk maximum voor de kortlopende schuld is bereikt. De maximale omvang van aan te trekken langlopende leningen is gekoppeld aan de renterisiconorm. Deze norm geeft het maximaal te lenen bedrag aan dat per jaar onderhevig mag zijn aan rentewijzigingen. De renterisiconorm bevordert de spreiding van de aflossingen van de langlopende leningen en daarmee de renterisico's over de jaren. De renterisiconorm is 20% van het begrotingstotaal. Voor het jaar 2015 bedraagt de renterisiconorm 20% maal € 233 miljoen is € 46,6 miljoen.

Bij het aantrekken van langlopende financieringsmiddelen wordt de looptijd en het aflossingsritme zodanig gekozen, dat het renterisico onder de daarvoor voorgeschreven norm blijft. Leningen met een gelijkmatig aflossingsritme verdienen daarbij de voorkeur. Naast de renterisiconorm wordt er gekeken naar de meerjarige financieringsbehoefte. De looptijd van nieuwe leningen wordt hierop afgestemd.

Renterisiconorm en renterisico's van de langlopende schuld per 1 januari 2016 t/m 2019		2016	2017	2018	2019	2020
1	Begrotingstotaal	233.460	233.460	233.460	233.460	233.460
2	vastgesteld percentage (Wet Fido)	20%	20%	20%	20%	20%
3	Renterisiconorm (1 x 2)	46.692	46.692	46.692	46.692	46.692
4	Risico vaste schuld herfinanciering	16.541	16.208	16.026	14.045	10.530
5	Ruimte onder risiconorm (3-4)	30.151	30.484	30.666	32.647	36.162

Tabel 5.1 Berekening renterisiconorm (bedragen x € 1.000)

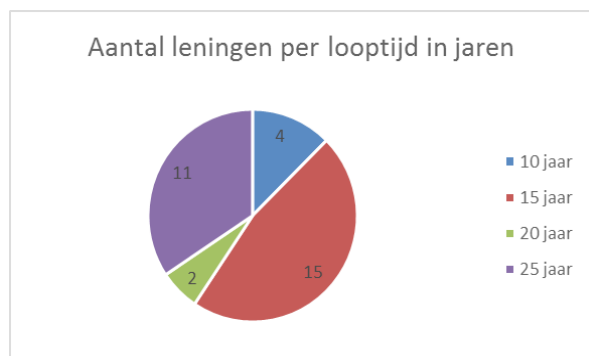

Figuur 5.2 (bedragen x € 1.000)

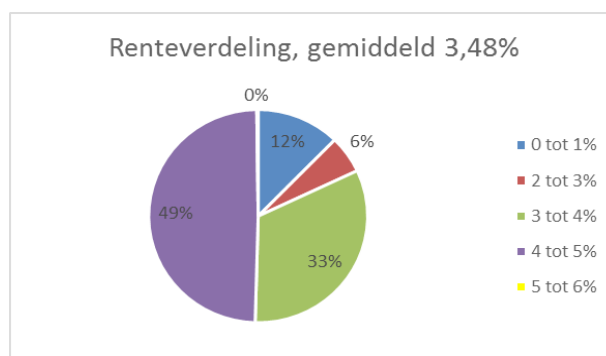
Uit bovenstaande tabel en figuur blijkt dat de risiconorm in 2016 niet overschreden gaat worden. Tevens blijkt uit de doorrekening dat ook de komende jaren geen overschrijding van de renterisiconorm wordt verwacht.

5.4.5. Profiel huidige leningenportefeuille

Het totaalbedrag aan leningen per 1 januari 2016 is geraamd op € 162,2 miljoen, verdeeld over 32 leningen. De rentepercentages variëren tussen de 0,917% en 5,45%. In de vorige paragraaf is uitgelegd dat Hilversum ruim binnen de renterisiconorm blijft. Dit komt doordat het aflossingspatroon van de bestaande leningenportefeuille voldoende gespreid is. Hilversum heeft slechts één lening waarvan de rente tussentijds zal worden herzien (renteconversie). Bij dit type leningen is het renterisico het grootst, maar binnen de portefeuille van Hilversum is deze van ondergeschikt belang. In onderstaande figuren wordt de samenstelling van onze leningenportefeuille samengevat voor wat betreft looptijden en rentepercentages.

Figuur 5.3

Figuur 5.4

Uit figuur 5.3 blijkt dat de meeste leningen (15 stuks) een looptijd hebben van 15 jaar, gevolgd door leningen met een looptijd van 25 jaar (11 stuks).

Uit figuur 5.4 blijkt dat het grootste deel (51%) van de huidige leningenportefeuille gefinancierd is tegen een rentepercentage lager dan 4%. Het gemiddelde rentepercentage van de portefeuille is 3,48%.

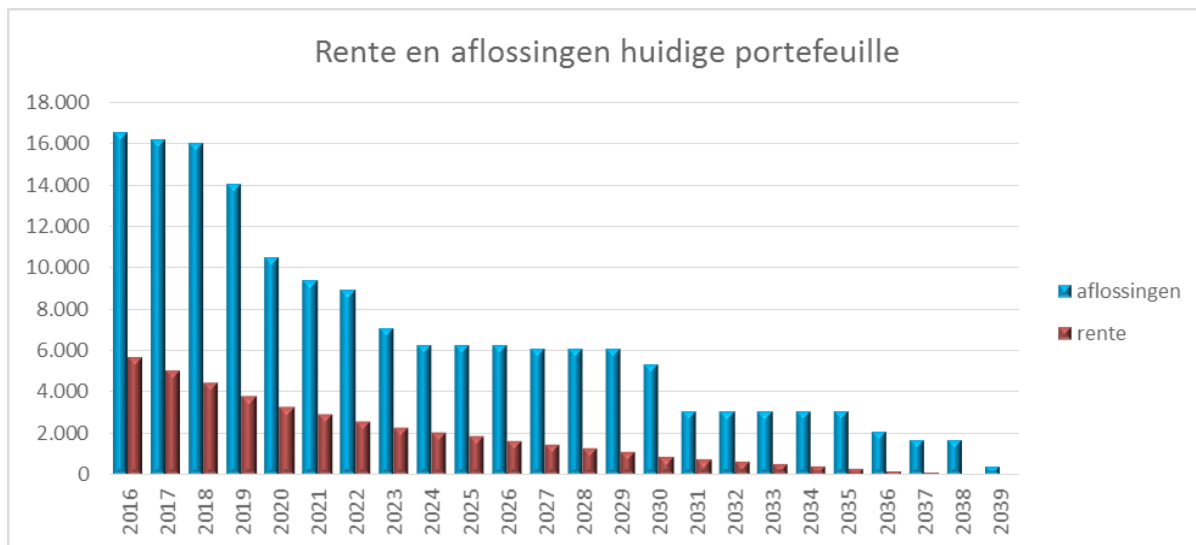
Gevoeligheidsanalyse

Tabel 5.1 in paragraaf 5.4.4 geeft onder meer informatie over de aflossingen op onze bestaande leningen in de jaren 2016 t/m 2019. De tabel hieronder geeft aan wat, uitgaande van herfinanciering van deze aflossingen (met andere woorden: de schuld neemt niet toe of af), de financiële gevolgen zijn als het rentepercentage waartegen herfinanciering plaatsvindt 1% hoger wordt dan het gemiddelde rentepercentage van de huidige portefeuille van 3,48% (deze bedragen verdubbelen bij een 2% hoger rentepercentage dan gemiddeld en worden drie keer zo hoog bij een 3% hoger rentepercentage dan gemiddeld)

Aflossingen op huidige portefeuille	aflossings- bedrag	hogere rentelasten per 1% rentestijging			
		2016	2017	2018	2019
Herfinanciering aflossingen 2016	16.541	165	165	165	165
Herfinanciering aflossingen 2017	16.208		162	162	162
Herfinanciering aflossingen 2018	16.026			160	160
Herfinanciering aflossingen 2019	14.045				140
Totale extra rentelasten (indicatief) bij een rentestijging van 1%		165	327	487	627

Tabel 5.2 Extra rentelasten bij herfinanciering (bedragen x € 1.000)

In figuur 5.5 worden de op dit moment geldende rente- en aflossingsverplichtingen voor de komende jaren weergegeven. Hierbij wordt herfinanciering en het ontstaan van nieuwe rente- en aflossingsverplichtingen buiten beschouwing gelaten. Uit de grafiek blijkt dat de aflossingsverplichtingen in de jaren 2016 t/m 2018 rond de € 16 miljoen liggen en dat vanaf 2019 de aflossingsverplichtingen dalen. Het aantrekken van nieuwe leningen leidt vanzelfsprekend tot nieuwe rente- en aflossingsverplichtingen.

Figuur 5.5 Rente en aflossingen (bedragen x € 1.000)

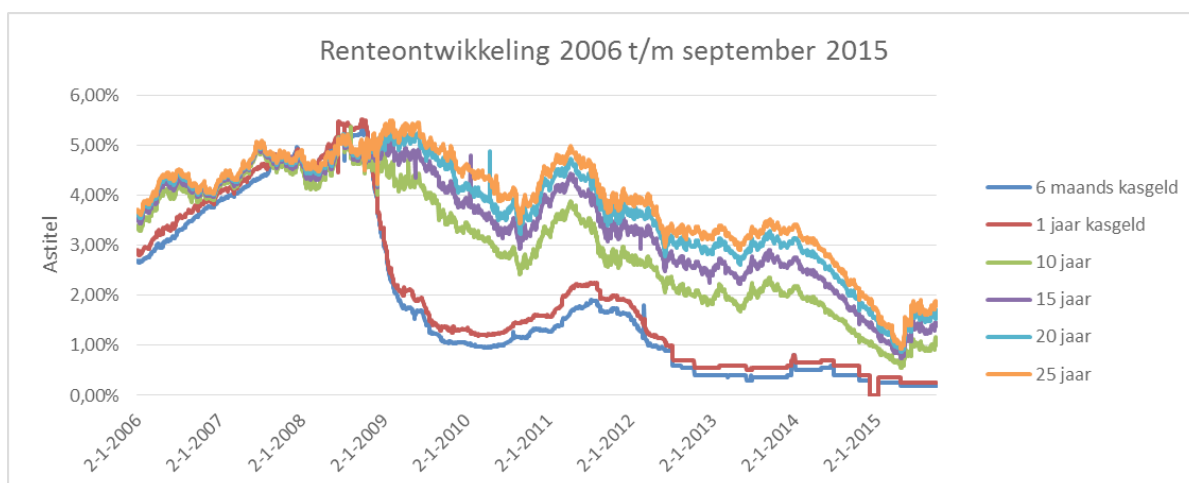
5.4.6. Rente

Algemeen

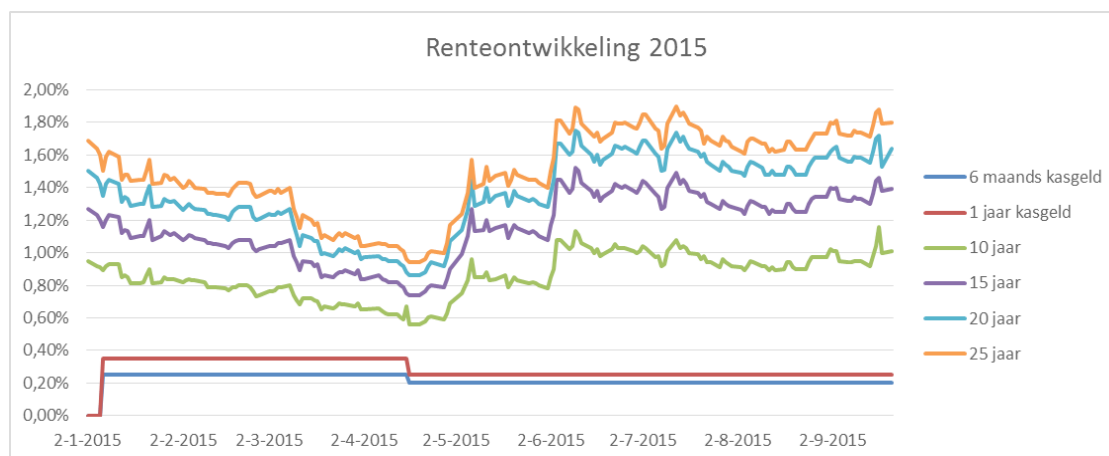
De rentelasten worden zowel bepaald door de omvang van de schuld als door het rentepeil. Het doen van betrouwbare voorspellingen over de renteontwikkeling is niet eenvoudig. Een groot aantal factoren is hierop van invloed, zoals bijvoorbeeld de ontwikkeling van de economische groei. Sinds 2009 wordt de rente sterk beïnvloed door de schuldenproblematiek en de economische crisis in Europa. Zowel de korte rente als de rente op langlopende leningen zijn op dit moment zeer laag.

5.4.7. Renteontwikkeling

Het jaar 2015 kenmerkt zich door lage tarieven van zowel de korte als de lange rente.

Figuur 5.6 Historische Renteontwikkeling 2006-2015

Figuur 5.7 Renteontwikkeling 2015

5.4.8. Rentelasten

In de begroting 2016 gaan we ervan uit dat de gemeente lang geld zal kunnen aantrekken tegen 2,5% uitgaande van een looptijd van 25 jaar en 0,5% voor kort geld met een looptijd < 1 jaar. (onder kort geld valt ook de rekening-courantpositie bij de BNG.)

Onderstaand staatje geeft een overzicht van de rentelasten. In 2016 bedragen deze € 5,7 miljoen, gebaseerd op het geraamde financieringsstekort van € 32 miljoen (zie par. 7.4.3) en de voorgestelde wijze van financieren. Deze lasten worden via een rente-omslagpercentage verdeeld over de programma's. Het rente-omslagpercentage komt voor 2016 uit op 3,0% (2015: 3,0%).

Rentelasten	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Rente gespecificeerd naar:			
- Rente van bestaande langlopende leningen	6.091	5.732	5.257
- Rente van nieuw aan te trekken leningen	292	687	400
- Rente van kortlopende financieringsmiddelen	45	55	80
Totaal	6.428	6.474	5.737

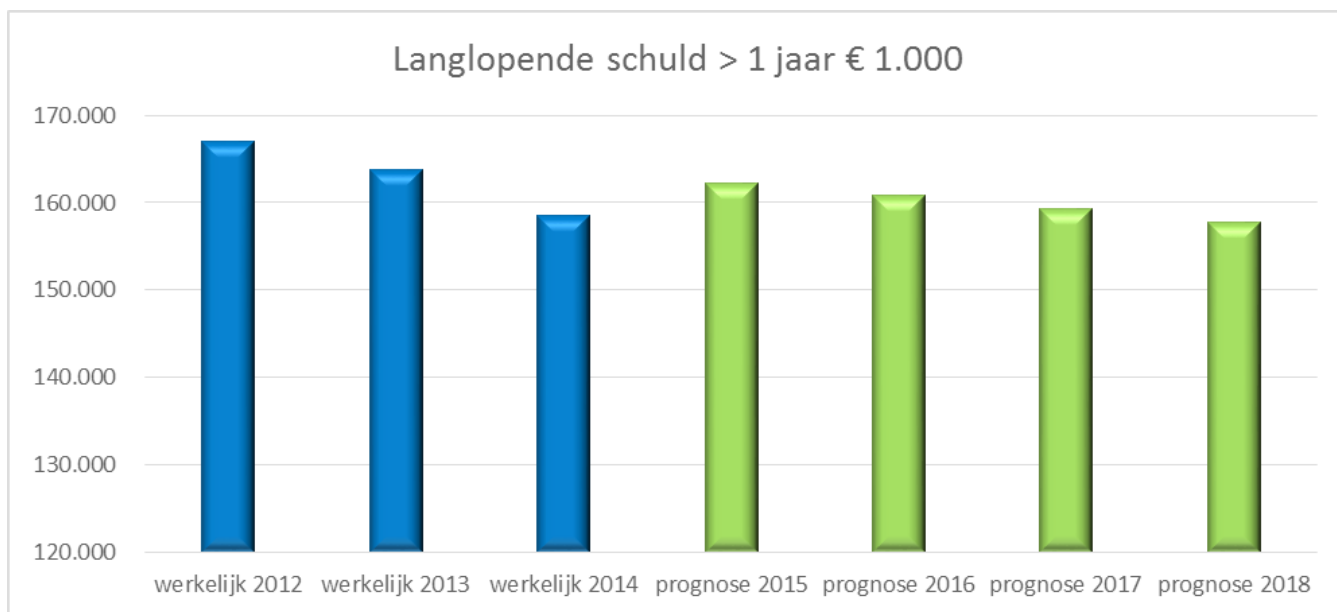
Tabel 5.2 Lasten financieringsfunctie (bedragen x € 1.000)

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn kengetallen opgenomen die een beeld geven van de financiële positie van de gemeente Hilversum; deze worden hier niet nogmaals opgenomen.

5.4.9. Prognose langlopende schuld

In de schuldenvisie, zoals behandeld in de commissie Economie en Bestuur van september 2015, is een prognose gegeven van de schuldontwikkeling.

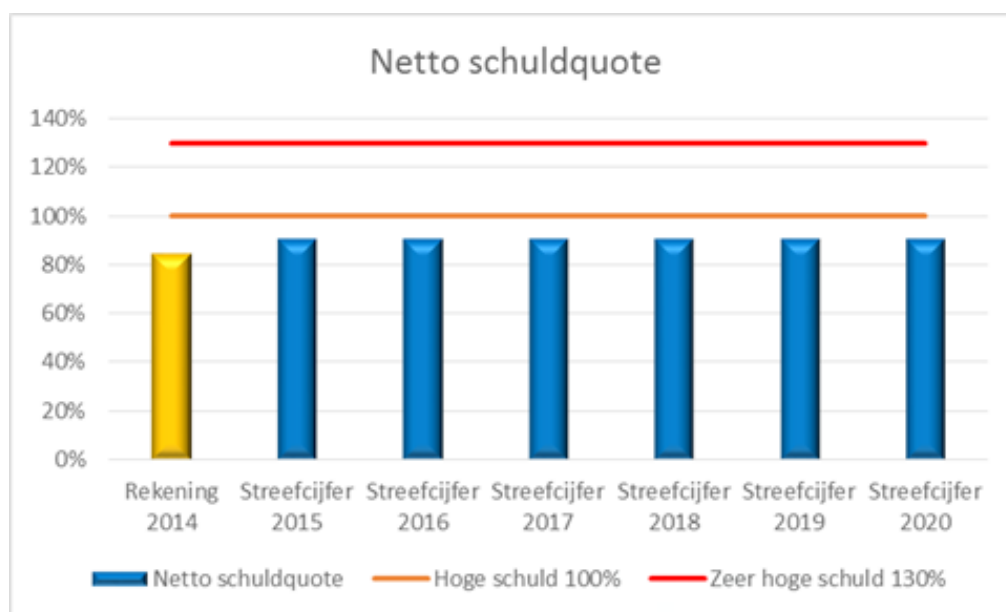
Deze prognose is opgesteld op basis van de begroting 2015 inclusief het Investeringsprogramma 2015 en de prognose grondexploitaties (conform actualisatie grondexploitaties 2015).

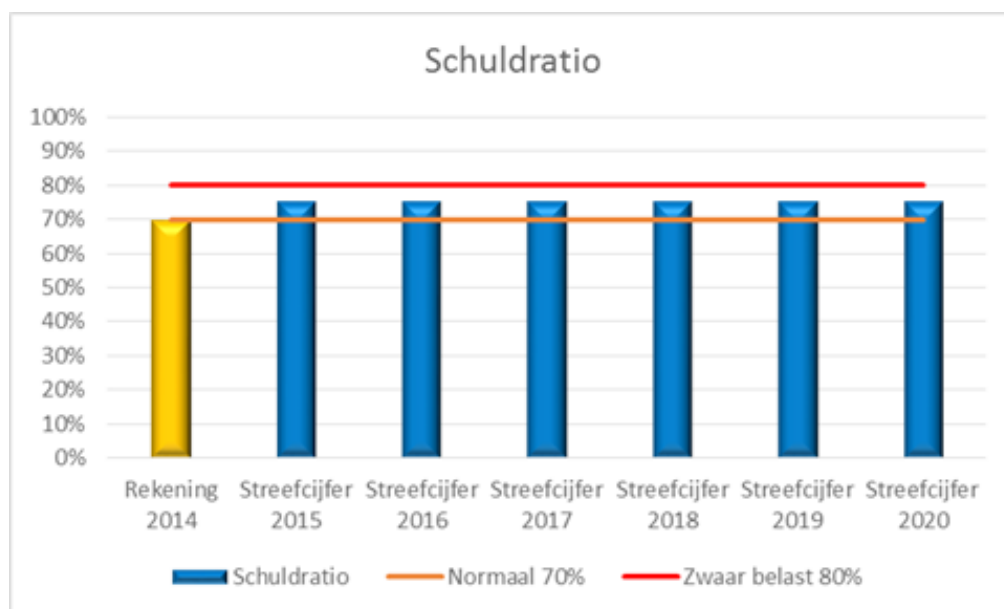
Figuur 5.8, prognose langlopende schuld. (bedragen x € 1.000)

De werkelijke ontwikkeling van de schuld is onder meer afhankelijk van bestuurlijke keuzes en het al dan niet optreden van tegenvallers. Met behulp van een tweetal door de VNG ontwikkelde indicatoren, de netto-schuldquote en de schuldratio volgen wij de ontwikkeling van onze schuldpositie. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de schulden op de begroting -en daarmee impliciet van de druk van de rentelasten en aflossingen op de begroting-. De schuldratio geeft een indicatie van de mate waarin het bezit van de gemeente belast is met schulden of anders gezegd of Hilversum met de verkoopopbrengst van bezittingen de schulden kan aflossen.

Met als uitgangspunt het vastgestelde beleid willen wij de netto-schuldquote op of onder 90% houden (een percentage van < 100% valt volgens de VNG in de categorie "normale" schuld, een percentage tussen 100% en 130% in de categorie "hogeschuld en een percentage > 130% in de categorie "zeer hoge" schuld). In onderstaande grafiek is dit in beeld gebracht.

De schuldquote willen wij op of onder 75% houden (een percentage tussen 20% en 70% valt volgens de normering van de VNG binnen de categorie "normale" schuld, een percentage tussen 70% en 80% in de categorie "hoge" schuld en een percentage > 80% in de categorie "zeer hoge" schuld). In onderstaande grafiek is dit in beeld gebracht.

Ter verduidelijking vermelden wij dat er geen objectieve normering is bepaald voor de, in de paragraaf weerstandsvermogen opgenomen, wettelijk voorgeschreven BBV schuld-kengetallen. Als dat wél het geval was geweest, hadden we die gebruikt voor het volgen van onze schuldpositie, zowel in deze paragraaf als in het begrotingsprogramma 5 (zie boek 1).